

Lastentarhamuseon kokoelmapoliittinen ohjelma vuosille 2024 – 2026

Tiivistetty asiakasversio

Lastentarha-
museo

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Toiminta-ajatus ja tavoitteet	2
3 Kokoelmien synty ja vaiheet	4
4 Tallennusvastuu	5
5 Kokoelmien nykytila	6
5.1 Esinekokoelma	7
5.2 Valokuvakokoelma	8
5.3 Arkisto	8
5.4 Kirjasto	9
5.5 Arvoluokitus	10
5.6 Nykydokumentointi	10
6 Kokoelmien hallinta	11
6.1 Esinekokoelmaan liittämisen prosessi	12
6.2 Esinekokoelmien hoito- ja säilytysprosessi	13
6.3 Valokuva- ja kirjastoaineiston vastaanotto-, hoito- ja säilytysprosessi	14
6.4 Kokoelmien käyttö	14
6.6 Harkitut kokoelmapoistot ja poistoprosessi	16
6.7 Tietosuoja	17
7 Kokoelmapoliittisen ohjelman seuranta	18

1 Johdanto

Lastentarhamuseon kokoelmapoliittinen ohjelma on laadittu museon kokoelmatyön työkaluksi. Sen tarkoituksena on toimia ohjenuorana kokoelmanhoitoon liittyvissä kysymyksissä. Kokoelmapoliittinen ohjelma on museon sisäinen asiakirja, josta on laadittu käsillä oleva erillinen supistettu versio julkiseksi asiakirjaksi, jolloin se palvelee myös yleisöä, joka haluaa tietää museon kokoelmapoliittisista käytännöistä.

Ensimmäinen kokoelmapoliittinen ohjelma on laadittu syksyllä 2017. Tämänhetkinen kokoelmapoliittinen ohjelma koskee vuosia 2024–2026. Ohjelmaa voidaan tarkastella ja tehdä tarkennuksia myös kesken kokoelmapoliittikkakauden. Tätä ohjelmaa laadittaessa Ebeneser-säätiössä ja Lastentarhamuseossa työskentelee kolme kokopäiväistä henkilöä: säätiön toiminnanjohtaja-museonjohtaja, museolehtori sekä kokoelma-amanuenssi. Lisäksi kokoelmatyössä hyödynnetään projektityöntekijöitä ja alan opiskelijoita. Kokoelmatyöhön haetaan jatkossakin avustuksia, ja niiden saaminen vaikuttaa oleellisesti käytettävissä oleviin resursseihin. Konsultaatioapua kokoelmatyöhön saadaan ensisijaisesti Keski-Uudenmaan alueelliselta vastuumuseolta (Helsingin kaupunginmuseo), Työväenmuseo Werstaan koordinoimalta Akseli-konsortiolta ja TAKO-verkostosta.¹

2 Toiminta-ajatus ja tavoitteet

Ebeneser-säätiö edustaa suomalaisen varhaiskasvatuksen ja lastentarhanopettajan koulutuksen historiaa. Hanna Rothman (1856–1920) perusti Pohjoismaiden ensimmäisen kansanlastentarhan vuonna 1888 ja aloitti yhdessä Elisabeth Alanderin (1859–1940) kanssa lastentarhanopettajien koulutuksen Sörnäisten kansanlastentarhassa vuonna 1892.

Toiminta jatkui ja laajeni vuodesta 1908 Ebeneser-talossa (Helsinginkatu 3–5), jossa toimivat lastenseimi, lastentarha, koululaisten päiväkotitoiminta ja Lastentarhaseminaari Ebeneser. Lastentarhanopettajien koulutus valtiollistettiin vuonna 1977 ja se muuttui Helsingin lastentarhanopettajaopistoksi. Koulutus siirtyi muihin tiloihin Ebeneser-talosta vuonna 1993 ja yliopistojen alaisuuteen vuonna 1995. Päiväkotitoiminta päättyi Ebeneser-talossa vuonna 1986, kunnes vuonna 2018 talon 1. kerroksessa avattiin uudelleen Helsingin kaupungin päiväkotitoiminta Ebeneser.

Ebeneser-säätiön tarkoituksena on sen sääntöjen mukaisesti varhaiskasvatuksen ja vanhemmuuden tukeminen sekä lastentarhatyön kulttuurihistoriallisen merkityksen vaaliminen. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö tukee ja edistää varhaiskasvatuksen tutkimusta ja koulutusta sekä osallistuu yleiseen kasvatustoimintaan. Säätiö ylläpitää Lastentarhamuseota.

Lastentarhatyön ja -koulutuksen museon perustamisesta tehtiin periaatepäätös vuonna 1997 ja sen ensimmäinen näyttely avattiin 1.9.1998 Ebeneser-talon 4. kerroksessa. Museonäyttelyä uudistettiin vuonna 2002 ja vuonna 2009 se siirtyi nykyiselle paikalleen talon 3. kerrokseen

Kuva: Eliisa Jäntti

¹ Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo: <http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/keski-uudenmaan-alueellinen-vastuumuseo/>
TAKO-verkosto: <http://tako.nba.fi/index>

kokonaan uusittuna. Parhaillaan Lastentarhamuseossa on esillä vuonna 2009 avattu perusnäyttely ”Kansanlastentarha, Helsinginkatu 3-5”. Näyttelyä on päivitetty useampaan kertaan 2010-luvulla ja siihen tullaan edelleen tekemään uudistuksia ennen uuden perusnäyttelyn suunnittelua. Näyttelyihin liittyviä asioita avataan tarkemmin Lastentarhamuseon toimintasuunnitelmissa. Kokoelmien karttumisesta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.

Lastentarhamuseon museotoimintaa sitovat ja ohjaavat sekä museolaki² että ICOM:n laatimat Museotyön eettiset säännöt³. Lastentarhamuseo on ollut vuodesta 2008 alkaen Suomen Museoliiton jäsenmuseo. Vuodesta 2019 eteenpäin Lastentarhamuseo on sitoutunut valtakunnalliseen tallennustyönjakoon (TAKO). Lastentarhamuseo hyväksyttiin museoiden valtiosuusjärjestelmän piiriin vuodesta 2020 alkaen.

Museotoiminta noudattaa määriteltyä visiota tavoitteineen sekä pitkän aikavälin toimintasuunnitelmaa, josta tarkennetaan vuosittainen toimintasuunnitelma. Suunnitelmissa huomioidaan toiminnan yleisten tavoitteiden lisäksi kokoelmatyön pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet.

Ebeneser-säätiön ja Lastentarhamuseon visiona ja päätavoitteena on edistää arvokasta lapsuutta säätiön varhaislapsuuteen liittyvien tarkoituksien mukaisesti. Tämä tarkoittaa lapsuuden näkemistä tasa-arvoisena, moniäänisenä, osallistavana, yhteisöllisenä ja toiminnallisena. Lapsuus voidaan nähdä historiallisesti eri aikoina toteutuneena, elettyinä ja muisteltuna lapsuutena ja toisaalta tämän päivän ja tulevaisuuden lapsuutena. Lastentarhamuseo luo siltaa eri aikojen lapsuuksien välille ja historian innoittamana suunnittelee ja toteuttaa uusia innovaatioita tähän päivään ja tulevaan. Lastentarhamuseo on uusille ajatuksille avoin yhteisö, joka on valmis muutoksiin. Lastentarhamuseossa painottuu aikuisen rooli arvokkaan lapsuuden mahdollistajana. Museossa tuetaan vanhemmuutta ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden laadukasta pedagogista toimintaa ylisukupolvista vuorovaikutusta unohtamatta.

Kokoelmatyön kehittäminen on linjassa museon kokonaisvision kanssa. Kokoelmien kautta tuodaan yleisön saataville erilaisia näkökulmia eri aikojen lapsuuksista lastentarhoissa ja päiväkodeissa. Lastentarhamuseo on ainoa ammatillinen museo, joka keskittyy tallentamaan lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historiaa ja nykyhetkeä Suomessa.

Esinetietojen kartuttamisella ja luetteloinnin ajantasaistamisella pyritään siihen, että kokoelmia saadaan aiempaa laajemmin asiakasryhmien käyttöön. Kokoelmatyön osalta tämä tarkoittaa sekä verkon kautta tehtäviä nostoja, verkkonäyttelyitä että esimerkiksi vaihtuvien näyttelyiden tuottamista. Vaihtuvia näyttelyitä pohditaan aina suhteessa visioon. Näyttelyiden kautta halutaan viestiä lapsuuden arvokkuudesta ja siihen liittyvistä näkökulmista. Näyttelyiden yhteydessä järjestetään aiheeseen liittyviä tapahtumia ja tilaisuuksia.

Kokoelmapolitiikkakauden 2024–2026 tärkein tavoite on esine- ja valokuvakokoelmien luetteloinnin saaminen ajan tasalle kokoelmahallintaohjelma Collecteen.

² Kokoelmapolitiikkakauden alussa voimassa olevan museolain 1§ mukaan lain tavoitteena on ”ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä; edistää kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen säilymistä tuleville sukupolville; edistää yhteisöllisyyttä, jatkuvuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa.” 2§ mukaan ”museotoiminnan tarkoituksena on kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen; aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen; aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen; kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen; yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen.” <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190314>

³ Museotyön eettiset säännöt osoitteessa <http://finland.icom.museum/etiikka.html>.

3 Kokoelmien synty ja vaiheet

Erilaisia lastentarhatyön historiaan liittyviä esineitä on lahjoitettu Ebeneser-säätiölle jo ennen Lastentarhamuseon perustamista, mikä käy ilmi vanhoista säätiön hallituksen pöytäkirjoista. Esimerkiksi vuonna 1987 todetaan seuraavaa⁴:

”[Lastentarhanopettaja]opiston veistonopetus siirtyy syksyllä 1987 pois Ebeneseristä. Hallitus päätti, että sellaiset vanhat veistotyövälineet, joilla mahdollisesti on museoesineenä arvoa ja jotka aikoinaan on säätiön varoilla hankitut, jätetään Ebeneseriin. Muut välineet luovutetaan opiston omistukseen.”

Tällaisista kartunnoista ei ole erillisiä lahjoituslomakkeita tai tarkempia esinetietoja, mutta näitä esineitä on myöhemmin luetteloitu osaksi Ebeneser-kokoelmaa. Myös myöhemmin Lastentarhanopettajaopiston käytössä olleita esineitä on päättynyt osaksi kokoelmaa.

Vuonna 1998 avatun uuden ”lastentarhatyön ja -koulutuksen museon” ensimmäiseen näyttelyyn koottiin esineitä, joita Ebeneser-talon vintillä ja kellarissa oli vuosia säilytetty. Näyttelyä varten pyydettiin myös esinelahjoituksia ja -lainoja esimerkiksi seuraavanlaisella lehti-ilmoituksella:

”Löytyykö? Ebeneser-säätiö valmistelee Kansanlastentarhatyön 110v. merkeissä museonäyttelyä, jonka aiheena on lastentarhatyön pedagogiset sisällöt. Museonäyttely avataan yleisölle 31. elokuuta 1998. Olemme parhaillaan laatimassa näyttelylle käsikirjoitusta ja arvioimassa kokoelmia. Muutamia esineitä peräänkuulutamme HANNAN avulla. Onko jonkun päiväkodin varastoissa läkipeltistä nukenvaatteiden pesusokkoa ja kukankastelukannua, itsetehtyä almanakkatelinettä? Samoin tarvitsemme eri vuosikymmeniltä lastentarhanopettajan työtakkeja. Tarvitsemme myös Steiner ja Freinet-pedagogiikkaan liittyvää esineistöä. Mikäli varastossanne on jotain muuta museoon sopivaa säilytettäväksi kertomaan tuleville polville menneistä ajoista, otamme mielellämme vastaan. Ebeneser-säätiö huolehtii lähettämiskustannuksista. Tavarat voi joko lahjoittaa museolle tai antaa näyttelyyn lainaksi.”⁵

Museon ensimmäiseen näyttelyyn lainattiin esineistöä muista museoista ja päiväkodeista. Esinekeräyksen myötä ensimmäiset esineet lahjoitettiin kokoelmaan. Museon ydinkokoelma, Ebeneser-kokoelma, muodostuu talossa olleista lastentarhan ja seminaarin esineistä ja ovat pääosin kokoelmalöytöjä talon sisältä. Sen rinnalle on koottu myöhemmin lahjoituksina muualla toimineiden lastentarhojen ja päiväkotien esineistöä sekä yksityislahjoituksia, jotka muodostavat omat kokoelmansa.

Esinekokoelmien systemaattinen luettelointi aloitettiin vasta vuonna 2005, joten osa esineiden kontekstitiedoista on kadonnut vuosien saatossa. Lahjoituslomakkeiden, henkilöhaastatteluiden ja esimerkiksi valokuvien perusteella näitä kokoelmatietoja tullaan edelleen kartuttamaan.

Tänä päivänä Lastentarhamuseoon esinelahjoituksia tekevät pääasiassa joko yksityishenkilöt tai päiväkotien edustajat. Yksityishenkilöillä on usein taustaa Ebeneserin lastentarhan lapsena tai lastentarhanopettajaopiskelijana. Päiväkotien edustajat ottavat yhteyttä lähinnä päiväkoteja lakkautettaessa, kun käy ilmi, että heillä on vanhaa päiväkotiesineistöä. Harkinnan mukaan vastaanotetaan yksittäisiä esineitä tai kokonaisia yhtä päiväkotia edustavia kokoelmia. Tallennusvastuun mukaisesti (ks. luku 4) pääperiaatteena on, että lahjoitettavalla aineistolla tulee olla yhteys lastentarha- tai päiväkotitoimintaan. Yksityishenkilöiden muuta aineistoa voidaan ottaa osaksi opetus- eli käyttökokoelmaa.

Museo ei ota kokoelmiinsa lainoja tai deponointeja, vaan ainoastaan lahjoituksia (ks. luku 6.1). Yksittäisiä esineitä voidaan lainata näyttelytarkoitukseen sekä Lastentarhamuseoon että Lastentarhamuseosta muihin museoihin (ks. luku 6.5). Lastentarhamuseon kokoelmat koostuvat kuitenkin vain lahjoituksista tai muista kokoelmaan luovutettavista objekteista.

Tämän kokoelmapolitiikkakauden aikana tullaan tekemään myös harkittuja kokoelmapoistoja (ks. luku 6.6). Kokoelmiin on luetteloitu useita keskenään samanlaisia objekteja, ja alustavaa keskustelua on käyty

⁴ Ebeneser-säätiön hallituksen kokouksen pöytäkirja 27.5.1987

⁵ Hanna-lehti 6/1998.

huonokuntoisimpien esineiden siirtämisestä käyttökokoelmaan. Tämä on käytössä olevien tilojen rajallisuuden vuoksi myös välttämätöntä, jotta kokoelmaa voidaan kartuttaa edelleen.

Jatkossa Lastentarhamuseolla tulee olemaan aktiivisempi rooli kokoelmien kartuttamisessa. Kokoelmat ovat alun perin koostuneet varsin sattumanvaraisesti erilaisten museoon osoitettujen yhteydenottojen perusteella. Vuosina 2024–2026 luettelointityön edetessä muodostetaan kokonaiskuva kokoelmien sisällöstä ja painopisteistä, mikä mahdollistaa kokoelmahankintojen tekemisen siltä pohjalta, millaista esineistöä puuttuu. Erilaisten muistitietokeruiden avulla kartoitetaan lastentarhatyön vuosikymmenten oleelliset esineet, joita pyritään lisäämään kokoelmaan, mikäli niitä ei vielä ole. Lisäksi suunnataan katse tämän päivän varhaiskasvatukseen sekä siitä kertoviin esineisiin.

Kuva: Susanna Gillberg

4 Tallennusvastuu

Ebeneser-säätiön ylläpitämä Lastentarhamuseo on ainoa ammatillinen lastentarhatyön historiaan erikoistunut museo Suomessa. Säätiön säännöissä on määritelty sen tehtäväksi lastentarhatyön historian vaaliminen ja siitä syystä tallennusvastuu koskee yleisesti lastentarhatyöhön ja varhaiskasvatukseen liittyviä aiheita. Kokoelman kartuttamisessa on kuitenkin otettava huomioon resurssit sekä tilojen että talouden suhteen.

Lastentarhamuseo kuuluu osaksi ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkostoa (TAKO). Museon tallennusvastuu on kiteytetty kahden otsikon alle: *varhaiskasvatus* sekä *lastentarhanopettajan koulutus ennen vuotta 1993*. Molemmat sijoittuvat osaksi aihealue 6:ta (koulutus, taide, korkeakulttuuri ja urheilu) ja ovat tarkemmin Koulutus-aiheen alla. Varhaiskasvatus käsitteenä kattaa sekä lastentarhatyön että nykypäivän varhaiskasvatuksen, ja lastentarhanopettajan koulutuksen osalta tallennetaan pääasiassa vain Ebeneseriin liittyvän koulutuksen aineistoa. Tarkemmin tallennusvastuun määritelmät avataan aina kokoelmapoliittisessa ohjelmassa.

Keskeisimmät tallennusvastuun piiriin kuuluvat aiheet ovat Ebeneseriin liittyvät objektit ja valokuvat. Tapauskohtaisen harkinnan mukaan myös muiden lastentarhojen ja päiväkotien historiaan ja kehityskaareen

liittyvä materiaali on osa museon tallennusvastuuta. Tulevaisuudessa kokoelmatyötä laajennetaan koskemaan aiempaa enemmän myös nykyhetken varhaiskasvatusta, yhä kuitenkin harkitusti resurssit huomioiden. Kokoelmien historiasta johtuen erityisesti esinekokoelmassa painottuu Helsinki ja helsinkiläiset lastentarhat ja päiväkodit, mutta tapauskohtaisen harkinnan mukaan tallennusalueena on myös muu Suomi.

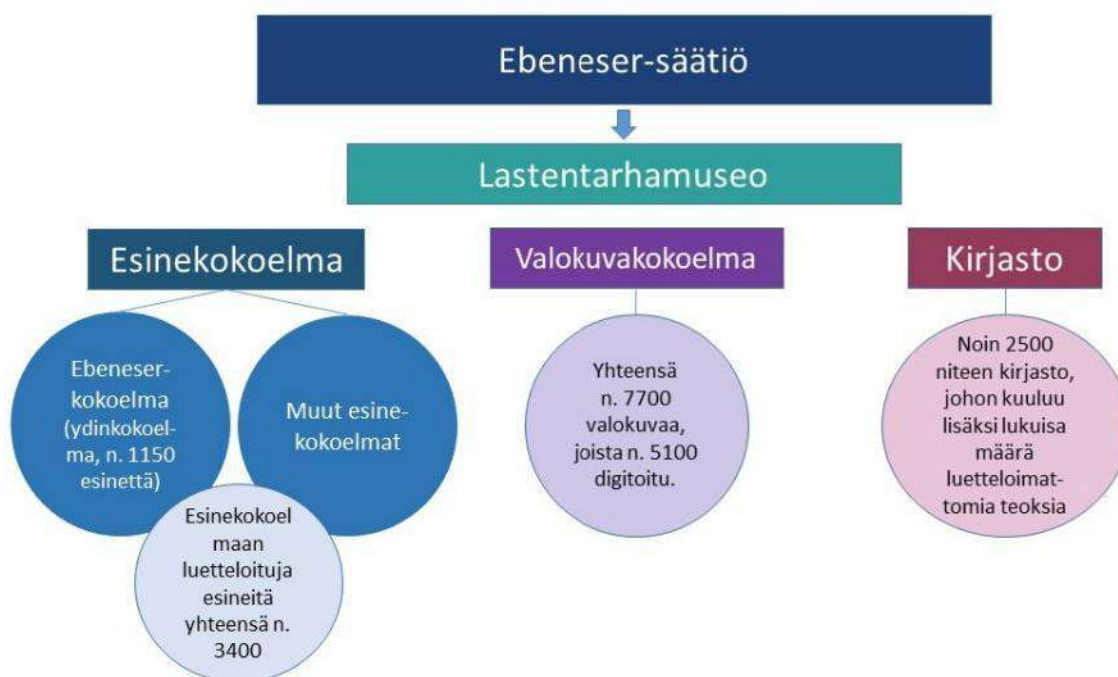
Lastentarhamuseon / Ebeneser-säätiön tallennusalueet:

1. **Ebeneseriin** liittyvä aineisto
2. Suomalaisen **lastentarhojen ja päiväkotien toimintaan** liittyvä aineisto
 - o tyypilliset lastentarhojen ja päiväkotien lelut ja pedagoginen toimintamateriaali
 - o muistitietoaineisto (lasten ja työntekijöiden näkökulmat)
 - o nykypäivän varhaiskasvatuksen ilmiöiden dokumentointi
3. **Lastentarhanopettajan koulutukseen** liittyvä aineisto kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta
 - o Ebeneserin aikaiseen koulutukseen liittyvä materiaali, harkinnan mukaan kokoelmaan voidaan ottaa myös otoksia myöhempien vuosikymmenten lastentarhanopettajan ja varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksesta vertailuaineistoksi
 - o muistitietoaineisto (opiskelijoiden ja kouluttajien näkökulmat)
4. Vuonna 2018 uudelleen avatun Helsingin kaupungin **päiväkoti Ebeneserin toiminnan** nykydokumentointi erillisen suunnitelman mukaisesti

TAKO-verkostoon liittyy myös poolitoiminta. Pooleissa mukana olevat museot suunnittelevat ja toteuttavat yhteistyössä muun muassa tallennus- ja kokoelmatyön kehittämishankkeita sekä nykydokumentointihankkeita, ja toimivat näin vertaistukena toisilleen. Lastentarhamuseo on osa pooli 6:ta (taide, oppi ja kokemus). Poolihankkeisiin osallistuminen päätetään aina tapauskohtaisesti.

5 Kokoelmien nykytila

Lastentarhamuseon kokoelmiin kuuluvat esine-, valokuva- ja kirjastokokoelmat. Ebeneser-säätiön asiakirja-arkisto luovutettiin syksyllä 2022 Työväen Arkistoon (ks. luku 5.3).

Kuvio 1. Lastentarhamuseon kokoelmat, kuvio päivitetty tammikuussa 2023.

5.1 Esinekokoelma

Esinekokoelma käsittää vuoden 2023 lopussa yhteensä 23 erillistä kokoelmaa, joista laajin on Ebeneser-kokoelma (noin 1000 esinettä). Lisäksi kokoelmassa on 21 yksityishenkilön esinelahjoituksia. Yhteensä esinekokoelmissa on yli 3400 objektia. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole painottaa kokoelmien ja objektien lukumääriä vaan siirtää painopistettä enemmän kokoelmien laatuun ja kokoelmapoliittiseen vastaavuuteen.

Esinekokoelman systemaattinen luettelointi aloitettiin vuonna 2005, jolloin museon käyttöön hankittiin Finestec Oy:n tuottama kokoelmahallintajärjestelmä Museo 2.1. Sen rinnalle laadittiin myöhemmin erillinen Excel-tiedosto, jonka tehtävänä oli helpottaa esineiden paikantamista kokoelmatilasta ja vähitellen tiedosto käytännössä korvasi vanhentuneen ohjelman. Vuonna 2019 otettiin käyttöön kokoelmahallintaohjelma Collecte osana Akseli-konsortiota. Collecten kehitys ja päivitykset jatkuvat yhä ja Lastentarhamuseo on konsortion kautta vaikuttamassa siihen. Lastentarhamuseossa luettelointitietojen siirto Collecteen toteutetaan esineiden osalta manuaalisesti ja työ on parhaillaan käynnissä.

Esinekokoelma oli lähes kokonaan luetteloitu aiemmin käytössä olleeseen ohjelmaan, mutta hyvin kevyin tiedoin. Museo-objektien alkuperäiset provenienssitiedot kertoivat lähinnä sen, mistä päiväkodista esine on lahjoitettu – ei sitä, miten esine on päiväkotiin valikoitunut tai millainen sen tarkempi historia on. Esinetietoja pyritään jälkikäteen laajentamaan selvittämällä esimerkiksi teollisesti valmistettujen esineiden alkuperää. Lastentarhamuseon kiinnostuksen kohteena on erityisesti esineiden käytön historia osana lastentarhatyötä.

Esinekuvaus aloitettiin vuonna 2019 Ebeneser-kokoelmasta. Kokoelmat saatiin lähes kokonaan kuvattua vuoteen 2023 mennessä, ja tavoitteena on saada loputkin esineet kuvattua tämän kokoelmapoliittikkakauden aikana, käytettävissä olevista resursseista riippuen. 500 ensimmäistä Ebeneser-kokoelman esinekuvausta tietoineen julkaistiin Finna.fi:ssä⁶ vuonna 2023, ja julkaisua jatketaan muiden kokoelmien osalta myöhemmin. Esinekuvien käyttöoikeuslisenssiksi on asetettu CC BY 4.0⁷.

Kuva: Martti Lindblad

⁶ Lastentarhamuseon Finna: <https://finna.fi/Search/Results?filter=~building:%220/Lastentarhamuseo/%22>

⁷ Lisätietoa käyttöoikeuslisenssistä: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.fi>

5.2 Valokuvakokoelma

Ebeneser-säätiössä on noin 7700 valokuvan kokoelma, joista on digitoitu tällä hetkellä noin 3300 valokuvaa. Valokuvakokoelmat koostuvat mm. Ebeneserin lastentarhaan ja sen toimintaan liittyvistä kuvista, lastentarhatoiminnan keskeisten henkilöiden kuvista sekä arkkitehtuuriin liittyvistä erilaisista dokumentaarisista kuvista. Ebeneseriin liittyvien valokuvien ohella valokuvakokoelmiin kuuluu myös kuva-aineistoja muista lastentarhoista ja päiväkodeista. Valokuvakokoelmien digitointi- ja luettelointiprojekti toteutettiin Museoviraston harkinnanvaraisella avustuksella vuosina 2011–2014, minkä jälkeen on digitoitu yksittäisiä pienempiä valokuvaeriä. Peruskokoelma järjestettiin 1990-luvulla luokittelemalla kuvat aiheen perusteella eri luokkiin. Vanhaa aiheenmukaista luokitusta tarkistettiin digitoinnin yhteydessä. Digitoitu valokuvakokoelma on asiasanoitettu.

Lastentarhamuseon digitoidut valokuvakokoelmat siirretään Collecteen tämän kokoelmapolitiikkakauden aikana. Digitointivaiheessa kuviin on syötetty tarvittavat metatiedot, ja Työväenmuseo Werstas on vuonna 2023 konvertoinut ne automaattisesti Collecteen. Lastentarhamuseon tehtävänä on manuaalisesti siirtää digitoidut kuvat näiden tietojen yhteyteen ja tarkistaa ja täydentää tiedot. Samalla inventoidaan vedoksia sisältävät laatikot.

Osa valokuvakokoelmasta julkaistaan myöhemmin myös Finnassa. Ennen siirtoa on käytävä keskustelua ja tehtävä päätöksiä siitä, millä perusteella Finnassa julkaistavat kuvat valitaan ja mihin tietosuoja- ja tekijänoikeusnäkökulmista on julkaisumahdollisuus. Myös valokuvien käyttöoikeuslisenssit on merkittävä kuviin sekä päätettävä mahdollisista käyttöoikeusmaksuista.

Ebeneser-säätiön kuvakokoelmista on aiemmin julkaistu noin 200 valokuvaa Flickr-kuvayhteisöpalvelussa⁸. CC BY 2.0 -lisenssillä (vastaa nykyistä CC BY 4.0 -lisenssiä). Kuvat ovat yhä asiakkaiden vapaasti selailtavissa, käytettävissä ja kommentoitavissa.

Valokuvia kertyy yhä lahjoitusten kautta. Kiinnostuksen kohteena on erityisesti Ebeneserin lastentarha ja seminaari, mutta koska tallennusvastuu koskee yleisesti lastentarhatyön historiaa, myös muut lastentarhatyöhön liittyvät valokuvat pyritään harkinnan mukaan ottamaan vastaan.

5.3 Arkisto

Lastentarhamuseo luovutti 28.9.2022 asiakirja-arkistonsa Sörnäisissä toimivaan Työväen Arkistoon. Ebeneser-säätiön asiakirja-arkisto sisältää materiaalia lastentarhatoiminnan ja lastentarhanopettajien koulutuksen yli 130-vuotisesta historiasta sekä varhaiskasvatuksen historiallisesta muotoutumisesta erityisesti Helsingissä. Luovutuksen ensisijaisena tarkoituksena on turvata ainutlaatuisen ja laajan aineiston säilyminen, johon ammatillisesti hoidetulla arkistotoimijalla on paremmat mahdollisuudet, tilat, resurssit ja osaaminen. Lisäksi Työväen Arkistolla on hyvät, kaikkien hyödynnettävissä olevat tutkijapalvelut, mikä takaa aineiston paremman käytettävyyden. Aineiston järjestämisen aikana sen käytössä on pieni katkos, mutta tämän jälkeen aineistoa pääsee tutkimaan Työväen Arkiston tutkijapalvelujen puitteissa.

Lastentarhamuseo ammatillisena museona auttaa jatkossakin tutkijoita ja muita kiinnostuneita varhaiskasvatuksen historiaan liittyvissä kysymyksissä ja ohjaa tarvittaessa oikean aineiston äärelle, oli se sitten museon omissa kokoelmissa tai osana Työväen Arkiston aineistoja.

Osa aineistosta jäi Lastentarhamuseoon ns. käyttöarkistoksi, ja Työväen Arkisto palauttaa museolle kaiken arkistosta pois seulomansa aineiston, jolloin sitä voidaan käyttää esimerkiksi museon näyttelytoiminnassa. Osa aineistosta, kuten esimerkiksi opiskelijoiden askartelukansiot, on mahdollista myöhemmin luettelloida myös osaksi esinekokoelmaa.

Lastentarhamuseossa on yhä käynnissä jatkuva Ebeneseriin liittyvän muistitiedon keruu. Muistoja on mahdollista jakaa sähköisesti tai paikan päällä Lastentarhamuseossa. Muistitietoa kerätään myös esimerkiksi

⁸ Lastentarhamuseon Flickr-sivu: <http://www.flickr.com/photos/ebeneser>

haastattelemalla Ebeneserin lastentarhan entisiä lapsia, opiskelijoita, opettajia ja kaikkia, joilla on Ebeneseritaloon liittyviä muistoja. Nämä luetteloidaan omaksi muistitietokokoelmakseen, joka merkitään juoksevilla numeroinnilla. Myös muihin lastentarhoihin ja päiväkoteihin liittyvää muistitietoa kerätään. Aiemmin Lastentarhamuseo ja Ebeneser-säätiö ovat olleet mukana keräämässä lastentarha-, päiväkoti- ja opiskelumuistoja yhteistyössä SKS:n, Lastentarhanopettajaliiton ja viimeisimpänä Helsingin Sanomien kanssa. Muistitietoaineisto luovutetaan myöhemmin Työväen Arkistoon, ja siksi käyttöön otettu Työväen Arkiston luovutussopimuksen pohjalta tehty lomakepohja.

5.4 Kirjasto

Lastentarhamuseolla on noin 2500 niteen kirjasto. Kirjasto koostuu mm. Lastentarhaseminaari Ebeneserin vanhasta kirjastokokoelmasta 1800-luvun lopulta lähtien. Aineiston pääpaino on varhaiskasvatuksessa, sen historiassa ja pedagogisissa virtauksissa. Kokoelmissa on teoksia eri aikoina vaikuttaneista kasvatustieteilijöistä, erityisesti varhaiskasvatuksen vaikuttajista Friedrich Fröbelistä ja Johan Heinrich Pestalozzista. Kirjastossa on myös kokoelma psykologista ja uskonnollista kirjallisuutta sekä lastentarhoissa käytettyjä musiikki-, leikki-, askartelu- ja lastenkirjoja. Aineistoa ei lainata, mutta sitä on mahdollista selata paikan päällä.

Kokoelmiin kuuluu myös mm. Hanna Rothmanin, Elisabeth Alanderin ja Elsa Boreniuksen omistuksessa ollutta kirjallisuutta 1800–1900-luvuilta.

Kirjalahjoituksia vastaanotetaan harkinnan mukaan edelleen ja käsikirjasto tullaan järjestämään omana projektinaan tämän kokoelmapolitiikkakauden aikana. Kirjakokoelma luetteloidaan kokoelmahallintaohjelma Collecteen erikseen sovittavalla tarkkuudella.

Kuva: Susanna Gillberg

5.5 Arvoluokitus

Lastentarhamuseon esinekokoelman osalta käytetään omaa arvoluokitusjärjestelmää. Järjestelmä on sovellettu Työväenmuseo Werstaan käyttämästä arvoluokitusjärjestelmästä⁹, joka puolestaan on heidän versionsa Tampereen museoiden vastaavasta työkalusta. Lastentarhamuseon arvoluokitusjärjestelmää on tarkennettu vuonna 2023 Helsingin kaupunginmuseon¹⁰ esittelemän Kokoelmaluokittajan muistilistan avulla.

Arvoluokituksen perusajatus on, että kokoelmien esineet ovat keskenään eriarvoisia. Objektille määritelty arvoluokka ei ole pysyvä, vaan voi muuttua ja objektia arvioidaan jatkuvasti suhteessa olemassa olevaan kokoelmaan. Näin ollen arvoluokan määrittelyn edellytyksenä on kokoelmien sisällön ja kokoelmahistorian tuntemus.

Lastentarhamuseossa ensimmäinen arvoluokkien määrittely on tehty ensimmäisen kokoelmapoliittisen ohjelman yhteydessä vuonna 2017, ja yhä jatkuvassa luettelointiprojektissa objekteille määritellään arvoluokka luetteloinnin edetessä. Tähänastiset arvoluokitukset ovat näin ollen pääasiassa kokoelma-amanuenssin tekemiä arvioita, jotka perustuvat ennaltamääritelyihin arvoluokkiin ja niiden arvioinnissa käytettyihin näkökulmiin. Arvoluokkia tullaan arvioimaan myöhemmin uudelleen, kun luettelointiprojektin myötä syntyy tarkempi kokonaiskuva kokoelmien sisällöstä ja esimerkiksi sen sisältämistä duplikaateista.

Lastentarhamuseossa esineet jaetaan viiteen arvoluokkaan, joista kolme ensimmäistä ovat varsinaista museokokoelmaa.

Tiivistetysti **arvoluokka I** sisältää kokoelman ytimen ja museaalisesti arvokkaimmat esineet sekä muodostavat edustavan kokonaiskuvan aihealueesta. Mahdolliset konservointitoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti tähän arvoluokkaan.

Arvoluokka II puolestaan sisältää arvoluokan I veroisia esineitä, joilla voidaan tarvittaessa korvata vastaavat esineet. Suurin osa objekteista sijoittuu tähän luokkaan.

Arvoluokkaan III sijoitetaan esineet, joita voi käyttää ikään kuin esine- tai näyttelyreservinä. Näiden kontekstitiedot ovat usein puutteelliset, mutta niiden avulla voidaan silti havainnollistaa esiteltävä ilmiö. Ne myös mahdollistavat erilaisen esillepanon ja monipuolisemman näyttelykäytön.

Arvoluokka IV on opetus- eli käyttökokoelman esineitä. Mikäli esine tulee suoraan osaksi käyttökokoelmaa, sitä ei luetteloida erikseen kokoelmahallintajärjestelmään, mutta mikäli objekti poistetaan varsinaisista museokokoelmista (ks. luku 6.6) ja siirretään käyttökokoelmaan, sille merkitään arvoluokka IV. Käyttökokoelmaan kuuluvat museoesineiden duplikaatit sekä kunnoltaan ja kontekstitiedoiltaan heikommat objektit.

Arvoluokka V on poistoluokka. Sen kautta poistuvat muista luokista pudonneet esineet. Jos esine poistetaan museokokoelmasta kokonaan ilman, että se siirtyy käyttökokoelmaan, arvoluokaksi merkitään V ja esine hävitetään sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Objektin tiedot jäävät kuitenkin kokoelmahallintaohjelmaan tämän jälkeenkin.

Esineet jaetaan edellä mainittuihin arvoluokkiin käyttämällä apuna neljää näkökulmaa: esineen sopivuus kokoelmaan, esineen kontekstitiedot, esineen kunto ja esineen historiallinen merkitys.

5.6 Nykydokumentointi

Lastentarhamuseo tallentaa ja dokumentoi myös tämän päivän varhaiskasvatusta eri menetelmin. Museo osallistuu TAKO:n järjestämiin tallennustempauksiin harkinnan mukaan ja pyrkii löytämään nykyhetken

⁹ Työväenmuseo Werstaan kokoelmapoliittinen ohjelma (2014), s. 14 ja liite IX.

Saatavilla osoitteesta <http://www.werstas.fi/kokoelmat-ja-tutkimus>

¹⁰ Helsingin kaupunginmuseo, Uudenmaan museopäivien työpaja 13.10.2023

oleellisia ilmiöitä, jotka tulisi tallentaa museokokoelmiin. Nykydokumentointi voi olla esinetallennusta, mutta erityisesti ilmiöitä dokumentoidaan valokuvan ja haastattelujen keinoin.

Nykydokumentoinnissa hyödynnetään myös museologian opiskelijoita, joiden opintoihin esimerkiksi kuuluu tallennusharjoitus ammatillisesti hoidetussa museossa. Näissä noudatetaan yliopiston antamia ohjeita tallennustyölle, mutta se räätälöidään museon tarpeisiin. Tallennusharjoituksissa nykydokumentointi toteutetaan alusta loppuun yhdessä opiskelijan kanssa: suunnitteluvaiheesta luettelointiin asti.

Lisäksi voidaan osallistaa päiväkotien työntekijät, jolloin maantieteellinen kattavuus paranee. Työntekijöitä voidaan pyytää vastaamaan kyselyihin tai lähettämään valokuvia tietosuoja-asetus huomioiden. Oikeanlainen dokumentointimenetelmä valitaan aihekohtaisesti.

Lastentarhamuseo tekee aktiivista nykydokumentointiyhteistyötä Ebeneser-talossa toimivan Helsingin kaupungin päiväkoti Ebeneserin kanssa. Museolla on ollut Helsingin kaupungin myöntämä tutkimuslupa nykydokumentointia varten 11.5.2020-1.3.2024 välisenä aikana, ja tämä lupa pyritään uusimaan sen päätyttyä.

6 Kokoelmien hallinta

Ebeneser-säätiön ja Lastentarhamuseon kokoelmat on jaoteltu esinekokoelmaan (sisältäen myös opetus- eli käyttökokoelman), valokuvakokoelmaan sekä kirjastoon.

Esinekokoelman tärkeimmän ytimen muodostaa Ebeneser-kokoelma. Suoraan Ebeneseriin liittyvät hankinnat arvotetaan esinekokoelman sisäisessä hierarkiassa korkeimmalle, sillä sen tukena ovat valokuvakokoelma ja asiakirja-arkisto, ja kokoelman esineet liittyvät Ebeneser-talon historiaan.

Esineen arvoa nostavat mahdollisimmat tarkat kontekstitiedot, esineen kunto sekä sen ainutlaatuisuus (esinettä ei ole kokoelmassa useampia kappaleita). Näitä pidetään myös kriteereinä esinekokoelman kartuttamisessa. Rikkinäisiä esineitä tai sellaisia, joiden taustasta ei tiedetä mitään tai joita kokoelmassa jo on, ei lähtökohtaisesti vastaanoteta. Päätökset tehdään kuitenkin esinekohtaisesti.

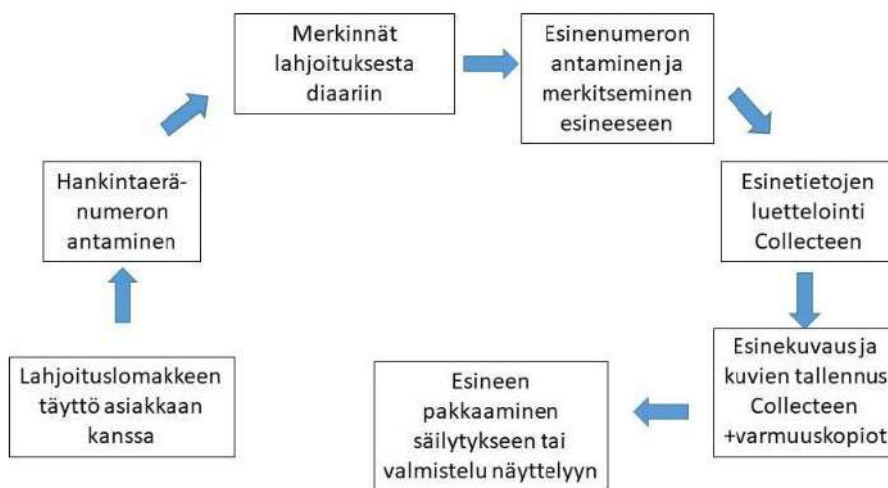
Kokoelmatyötä tehdään erilaisten prosessien kautta. Lastentarhamuseossa niitä ovat esineen liittäminen museokokoelmaan, kokoelman hoito- ja säilytysprosessit, kokoelman käyttö sekä kokoelmapoistot. Samat prosessit koskevat myös valokuvakokoelmaa, kirjastoa ja arkistoa.

Kuva: Martti Lindblad

6.1 Esinekokoelmaan liittämisen prosessi

Esineitä vastaanotettaessa otetaan huomioon sen kunto sekä se, onko vastaavia museo-objekteja jo kokoelmassa. Esineen proveniensi tarkistetaan ja sillä tulee olla taustaa lastentarhassa, päiväkodissa tai lastentarhanopettajan koulutuksessa. Yksityishenkilöiden omia esimerkiksi lapsuuden leluja ei lähtökohtaisesti vastaanoteta osaksi kokoelmaa. Lahjoittajan suostumuksella niitä voidaan vastaanottaa osaksi käyttökokoelmaa museopedagogisiin käyttötarkoituksiin, mutta lahjoittajalle on tällöin selvitettävä käyttö- ja museokokoelman ero – käyttökokoelman osana esine myös kuluu ja voi mennä rikki. Mikäli esineen paikka olisi selkeämmin jonkin toisen museon kokoelmissa, asiakas ohjataan olemaan ensin yhteydessä heihin.

Kuvio 2. Lastentarhamuseon esinekokoelmaan liittämisen prosessi.

Mikäli yllä kuvatun hankintaprosessin jälkeen todetaan esineen täyttävän museon kriteerit ja päädytään vastaanottamaan esine osaksi kokoelmaa, siitä täytetään erillinen **lahjoituslomake**. Lastentarhamuseossa esineitä vastaanottavat museonjohtaja, kokoelma-amanuenssi ja museolehtori. Esineiden vastaanottamispäätös tehdään yhdessä. Lahjoittajalta pyydetään mahdollisimman tarkat ja yksityiskohtaiset tiedot esineestä ja sen aiemmasta käytöstä. Lomakkeet säilytetään erillisessä kansiossa tutkijan huoneessa mahdollisine liitteineen. Tulevaisuudessa ne myös skannataan Collecteen hankintaerälomakkeen liitteeksi.

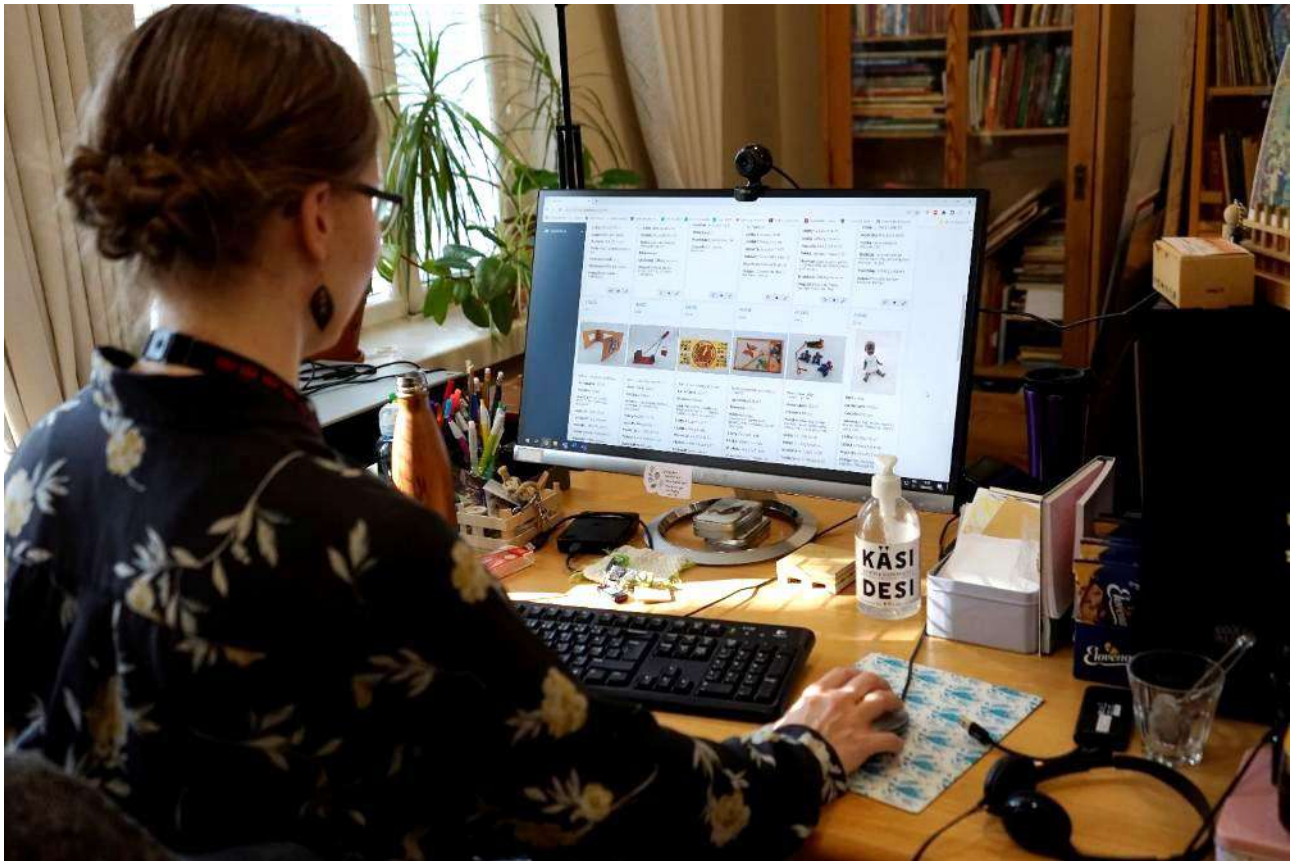
Vuodesta 2019 alkaen lahjoituskokonaisuuksille on annettu myös yksinkertainen **hankintaeränumero**, jolloin lahjoitusten alkuperä on helpompi selvittää. Hankintaerä muodostuu Lastentarhamuseon tunnuksesta L sekä vuosiluvusta ja juoksevasta hankintaeränumerosta. Tämä merkitään sekä lahjoituslomakkeeseen että Collecteen. Hankintaeränumeroita on mahdollista liittää aiempiin lahjoituseriin myös takautuvasti. Koska hankintaerien merkitsemistä ei ole aikaisemmin tehty, alkaa numerointi vuosittain alusta.

Esine luetteloidaan osaksi kokoelmaa antamalla sille **esinenumero**. Lastentarhamuseon alkuperäisten luettelointikäytänteiden mukaisesti kirjaimet määrittävät kokoelman ja juokseva numero identifioi esineen. Esinenumero, hankintaeränumero ja esineen sijainti kirjataan myös lahjoituslomakkeeseen. Esinenumero merkitään esineeseen. Esineen tiedot luetteloidaan mahdollisimman tarkasti **Collecteen** ja esine valokuvataan erillisten kuvausohjeiden mukaisesti.

Luettelointiprosessin jälkeen esine siirretään kokoelmatilaan sille merkittyyn paikkaan asianmukaisesti suojattuna (ks. tarkemmin luku 6.2 Esinekokoelmien hoito- ja säilytysprosessi).

Luovutusehdot on kirjattu esinelahjoituslomakkeeseen.

Myös valokuvakokoelmiin karttuu aineistoa edelleen. Lahjoituksissa käytetään samaa lahjoituslomaketta, jossa aineisto kuvaillaan ja josta ilmenee samat luovutusehdot.

Kuva: Martti Lindblad

6.2 Esinekokoelmien hoito- ja säilytysprosessi

Lastentarhamuseo toimii vuonna 1908 rakennetussa Ebeneser-talossa. Rakennuksessa toteutettiin LVI-saneeraus kesällä 2017, minkä yhteydessä myös kokoelmatiloja kohennettiin ja uudistettiin paremmin käyttötarvettaan vastaaviksi esimerkiksi hyllytilojen osalta.

Kokoelmatiloissa ja näyttelytiloissa on digitaaliset mittarit, jotka mittaavat tilan lämpötilaa ja suhteellista ilmastokosteutta. Mittareita luetaan säännöllisesti ja merkitään lukemat ylös. Tilojen lämpötilaa tai kosteutta ei ole mahdollista varsinaisesti säädellä painovoimaisen ilmanvaihdon vuoksi, mutta on tärkeää havainnoida lukemien vaihteluväliä. Vanhan rakennuksen olosuhteet elävät vuodenaikojen mukaan ja suuri osa esineistä on osittain tottunut siihen rytmiin. Objektien kannalta nopeat lämpötilan tai kosteuden vaihtelut ovat vahingollisimpia ja siksi esimerkiksi ullakko- ja kellaritiloja ei käytetä museoesineiden säilyttämiseen.

Lastentarhamuseossa ennaltaehkäisevä konservointi on tärkeää, ja sen tarkoituksena on ehkäistä aktiivisen konservoinnin tarve. Esineet säilytetään omissa arkistokäyttöön soveltuvissa laatikoissaan happovapaalla silkkipaperilla suojattuina. Kokoelmatilassa esineet suojataan valolta, liialta, tuholaisilta sekä lämmön ja kosteuden vaihtelulta. Esineitä käsitellään puuvilla- tai nitrilikäsineet kädessä. Ennaltaehkäisevään konservointiin osallistuu koko museon henkilökunta. Museoesineitä sisältävien vitriinien ja näyttelylepanokorokkeiden sekä esillä olevan museoesineistön siisteydestä ja puhtaudesta huolehtivat museon työntekijät.

Lastentarhamuseolla ei ole erikseen konservointitiloja ja esineiden aktiivinen konservointi on toistaiseksi ollut vähäistä. Yksittäisten esineiden konservointia on ostettu ulkopuolisilta konservaattoreilta esimerkiksi näyttelylajien yhteydessä. Museo tekee tarvittaessa yhteistyötä muiden museoiden kanssa ja esineiden ylläpitokonservoinnissa voidaan konsultoida Keski-Uudenmaan alueellista vastuumuseota.

6.3 Valokuva- ja kirjastoaineiston vastaanotto-, hoito- ja säilytysprosessi

Valokuva- ja kirjastoaineiston vastaanotto tapahtuu samankaltaisen prosessin kautta kuin esineidenkin. Mahdollinen arkistoaineisto ohjataan Työväen Arkistoon. Museon henkilökunta käy keskustelua muun aineiston soveltuvuudesta valokuvakokoelmiin ja tekee yhdessä vastaanottamispäätöksen. Kaikkien aineistojen osalta käytetään samaa lahjoituslomaketta, johon merkitään tallennetyyppi. Kuten esinelahjoituslomakkeet, myös valokuva-aineiston lahjoituslomakkeet säilytetään omissa kansioissaan tutkijan huoneen hyllyssä. Samaan paikkaan tullaan liittämään myös kirjastoon liittyvät lomakkeet ja luettelot, kun se on järjestetty ja saatu ajan tasalle.

Valokuvavedokset talletetaan omiin laatikoihinsa. Irrallisiin valokuviin merkitään kuvapuolen taakse pehmeällä lyijykynällä valokuvan kokoelma ja numero, ja valokuva siirretään erilliseen silkkipaperitaskuun. Käytettävissä olevien resurssien puitteissa valokuvien digitointia jatketaan kartunnan mukaan.

Kirjastokokoelman osalta uuden lahjoitukset säilytetään väliaikaisissa tiloissa ja niihin liitetään merkintä lahjoittajasta, jotta ne voidaan jäljittää kirjaston järjestämisen yhteydessä. Kirjastokokoelman käyttö säännöt määritellään kirjaston järjestämisen jälkeen.

6.4 Kokoelmien käyttö

Lastentarhamuseon perusnäyttely perustuu museon omiin kokoelmiin. Myös vaihtuvissa näyttelyissä on käytetty museon omaa esineistöä. Perusnäyttelyssä on parhaillaan lähes 350 esinettä. Vuonna 2023 3. kerroksen aulan vitriinissä on esillä ”Lastentarhamuseo 25 vuotta” -juhlanäyttely.

Kuva: Martti Lindblad

Perusnäyttelyyn on tehty ja tullaan yhä tekemään lähivuosina pieniä uudistuksia ja samalla aloitetaan uuden perusnäyttelyn suunnittelu. Sen käytännön toteutus ajoittuu kuitenkin vasta seuraavalle kokoelmapolitiikkakaudelle.

Lastentarhamuseo tekee yhteistyötä muiden museoiden kanssa muun muassa esinelainojen muodossa. Esimerkiksi Ateneumin, Järvenpään taidemuseon, Museo Leikin, Työväenmuseum Werstaan ja Hyvinkään kaupunginmuseon näyttelyissä on ollut mukana Lastentarhamuseon esinekokoelman esineitä. Esinelainoista sovitaan aina tapauskohtaisesti erikseen.

Museon oman henkilökunnan lisäksi kokoelmia käyttävät erilaiset asiakasryhmät. Museon tarkoituksena on saada kokoelmat auki ja käyttöön mahdollisimman laajasti. Museo-objektit kertovat lastentarhatyön historiasta. Niiden avulla voidaan tutkia sitä, millaista lastentarhatyö ja varhaiskasvatus ovat olleet sekä vertailla niitä nykypäivään. Perusajatuksena on tuoda asiakkaiden saataville monipuolinen katsaus museon aihealueeseen. Arkistoaineistoa hyödynnetään näyttelyitä suunniteltaessa, ja näyttelyssä

itsessään esineet ja valokuvat toimivat kertojina.

Museo pyrkii myös verkon kautta tuomaan aiempaa enemmän kokoelmiaan esille – esimerkiksi Flickr-palvelussa on nähtävillä noin 200 digitoitua valokuvaa arkistosta. Lastentarhamuseon verkkosivut mahdollistavat saavutettavuuden ja kokoelmien esilletuomisen. Ensimmäiset esinekuvat julkaistiin Finna.fi:ssä vuonna 2023 ja siellä tullaan julkaisemaan myös osa valokuvakokoelmista.

Erillinen opetus- eli käyttökokoelma tukee Lastentarhamuseon museopedagogista toimintaa. Käyttökokoelman esineitä on runsaasti näyttelytiloissa museokävijöiden tutkittavissa ja kokeiltavissa. Lisäksi lapsiryhmien opastetuilla kierroksilla, työpajoissa ja aikuiskävijöiden opastuksilla hyödynnetään käyttökokoelmaa syventämään kokemusta. Museopedagogiikan osana hyödynnetään myös valokuvakokoelmaa ja arkistoa esimerkiksi painatettujen kuvasuurennosten ja digitaalisten kuvaesitysten kautta.

6.5 Lainaprosessi

Lainaprosessi koskee esinekokoelmaa, josta objekteja voidaan harkinnan mukaan lainata esimerkiksi muiden museoiden näyttelyihin. Kun lainaaja ottaa yhteyttä museoon ja pyytää tiettyä esinettä lainaksi, asiasta tehdään ensin suullinen päätös museon henkilökunnan kanssa. Museon tiedossa tulee olla lainaajan nimi ja yhteystiedot, näyttelyn teema, näyttelypaikan sijainti ja olosuhteet sekä toivottu laina-aika.

Mikäli lainattava esine on riittävän hyväkuntoinen lainaukseen, se voidaan lainata. Ennen lainan antamista esineestä otetaan kuntokuvat. Lainaukseen liittyvät kustannukset, kuten asianmukainen kuljetus, hoitaa lainaajataho. Museon henkilökunnan edustaja laatii lainasopimuksen. Sopimus laaditaan kahtena samanlaisena kappaleena, joista toinen jää lainanantajalle ja toinen lainaajalle. Lastentarhamuseon puolesta lainasopimuksen voi allekirjoittaa toiminnanjohtaja, museolehtori tai kokoelma-amanuenssi.

Lainasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen esineet luovutetaan lainaajalle. Esinelainasta tehdään aina merkintä sekä Collecteen että esineen konkreettiseen sijaintipaikkaan (esimerkiksi laatikkoon).

Kuva: Martti Lindblad

Laina-ajan jälkeen esine palautetaan Lastentarhamuseoon, jossa sen kunto tarkistetaan. Lopuksi esine puhdistetaan ja palautetaan takaisin esineluetteloon merkitylle paikalleen. Esineluettelon tiedot lainan palautumisesta päivitetään. Merkintä esinelainasta jätetään kuitenkin objektin käyttötietoihin.

6.6 Harkitut kokoelmapoistot ja poistoprosessi

Esinekokoelmasta voidaan tehdä harkitusti poistoja. Tällainen voi tulla kysymykseen eri syistä. Esine ei välttämättä kuulu museon ensisijaiseen tallennusalueeseen tai sille voi olla tiedossa aihepiiriltään soveltuvampi museo. Esineen kunto voi myös olla liian huono, eikä siitä konservoinnillakaan saada riittävän hyväkuntoista. Esineestä ei kenties ole mitään konteksti- tai provenienssitietoja, jolloin sitä ei voida käyttää historiallisena lähteenä, tai samanlaisia parempikuntoisia esineitä on jo kokoelmassa. Poistoprosessin yhteydessä koko museohenkilökunta käy läpi arvoluokitusten avulla sitä, mihin esine lopulta kuuluu. Kokoelmapoisto edellyttää koko museohenkilökunnan harkintaa ja se perustuu ICOM:n laatimiin Museotyön eettisiin sääntöihin¹¹.

Ensimmäiset kokoelmapoistot jouduttiin tekemään vuoden 2019 vesivahingon yhteydessä, jolloin kaikkien poistojen perusteena oli esineiden huono kunto ja konservointikulujen nouseminen huomattavan suuriksi esineiden museoarvoon nähden. Tällä kokoelmapolitiikkakaudella kokoelmasta tullaan poistamaan jotain esineitä lähinnä käyttökokoelmaan siirron kautta. Tavoitteena on poistaa museokokoelmasta alimpiin museoarvoluokkiin luokiteltuja huonokuntoisimpia kaksoiskappaleita. Kokoelmapoistojen määrä ja tarve tarkentuu Collecteen siirron yhteydessä, kun kokoelma käydään esine esineeltä läpi.

Museotyön eettisten sääntöjen mukaan esineen poistaminen kokoelmasta edellyttää *”täyttä ymmärrystä sen merkityksestä, luonteesta (korvattavissa oleva vai ei) ja oikeudellisesta asemasta sekä toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamasta julkisen luottamuksen menetyksestä.”* Mikäli päädytään esineen myyntiin, siitä saadut varat tulee käyttää kokoelmanhoitoon tai -hankintoihin. Museoetiikan mukaan *”museon henkilökunnalla ja hallintoelimen jäsenillä, heidän perheenjäsenillään ja muilla heitä lähellä olevilla henkilöillä ei tule olla oikeutta ostaa museon hoidossa olevasta kokoelmasta poistettua esinettä.”*

Kun esine päätetään poistaa kokoelmasta, se tarvittaessa valokuvataan uudelleen (mikäli riittävän hyviä ja kattavia kuvia ei ennalta ole) ja siitä tehdään merkintä Collecteen. Esineestä esinenumero poistetaan tai tehdään muu selkeä merkintä siitä, ettei kyseessä ole enää museo-objekti.

Mikäli esine ei kuulu Lastentarhamuseon tallennusalueeseen, mutta tiedossa on sille sopivampi museokokoelma, esinettä tarjotaan ensisijaisesti kyseisen museon kokoelmiin. Esineitä voidaan myös edellä mainitun prosessin kautta siirtää osaksi pedagogista käyttökokoelmaa, mikä on Lastentarhamuseon esineiden osalta usein todennäköisin vaihtoehto. Vaihtoehtoina ovat myös esineiden palauttaminen lahjoittajilleen, mikäli kyse on jostain muusta kuin lakkautetusta päiväkodista. Esine voidaan myös myydä tai lahjoittaa. Viimeisin vaihtoehto on esineen tuhoaminen, jossa niin ikään noudatetaan ICOM:n ja Museoliiton ohjeita.

Lopullisen päätöksen poistettavasta esineestä tekee yhteisen keskustelun pohjalta museonjohtaja. Poistettavasta esineestä täytetään poistopöytäkirja.

Myös luetteloiduttomia esineitä voidaan poistaa, jolloin noudatetaan samoja yllä mainittuja periaatteita kevyemmällä otteella. Mikäli luetteloiduton esine mainitaan erikseen esimerkiksi lahjoituslomakkeessa, tehdään siihen merkintä esineen poistamisesta. Tarvittaessa se voidaan myös valokuvata.

¹¹ Saatavilla suomeksi osoitteessa <http://finland.icom.museum/etiikka.html>

Kuva: Martti Lindblad

6.7 Tietosuoja

GDPR-tietosuojasetus ja tietosuojalaki asettavat tiettyjä velvoitteita henkilötietoja tallentaville ja käsitteleville tahoille. Kokoelmapolitiikkakauden alussa voimassa oleva kokoelmia koskeva tietosuojaseloste löytyy museon verkkosivuilta. Tietosuojasetuksen 89. artikla asettaa *yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa käsittelyä koskevia suojatoimia ja poikkeuksia*, jotka ovat perusteena museokokoelmien säilyttämiselle, vaikka ne sisältäisivät henkilötietoja.

7 Kokoelmapoliittisen ohjelman seuranta

Kokoelmapoliittista ohjelmaa tarkastellaan kausittain. Tämä ohjelma on laadittu vuosille 2024–2026, joten seuraavan kerran kokoelmapoliittista ohjelmaa päivitetään viimeistään vuonna 2026. Tarvittaessa voidaan tehdä tarkennuksia ja päivityksiä myös kausien välissä.

Kokoelmapoliittisen ohjelman tiivistetty asiakasversio on julkinen asiakirja ja se tulee saataville Lastentarhamuseon verkkosivuille osoitteeseen www.lastentarhamuseo.fi.

Kuva: Eliisa Jäntti